
Borvendég Béla

A VÁROS NEM VEKKER...

Kedves Főépítész Barátom!

Ósidók óta ismerjük egymást. Régebben gyakorta találkoztunk. Kollégaként és néhányszor hivatalosan is. Ellenfélként soha. Levelet Neked azonban csak pecsétet írtam. Azt sem sokat. Nem szeretek levelet írni. Nem az én műfajom. Hogy most mégis azt teszem annak nyomós oka van. Nem csak Téged szeretnék megszólítani, hanem a szakma nyilvánosságát is.

Az építészetet sokan művészetnek tartják. Az is. Mások mesterség voltát hangsúlyozzák. Helyesen teszik ők is. Amerikai barátom szerint viszont az építész ügyködésének lényege ma a kommunikáció. Aki nem tudja elgondolásait meggyőzően kifejezni, annak lóttek. Bizony ebben is sok lehet az igazság. Végül – gondolom Te is tapasztalod – nálunk ma nagyon sokan egyszerűen pénzkeresési lehetőségnek tekintik. Erre vall a Magyar Építészakadémia dandárnai taglétszáma is. A tekintélyes tagdíj fejében kap ugyanis a túlekedő pöcsétes írást. Olyat, ami feljogosítja arra, hogy házakat tervezhessen. És ezért (szerény) tervezési díjat kérhessen. Követ, de még kavicsot sem vethet rájuk senki. Feltéve, hogy tudják hol a tisztesség át nem járható határa. (Nem mindig tudják.) A sorompó ugyanis nem a paragrafus, hanem az etika.

Az *elhivatott* építész örömet lel munkájában. Még ha közben vért és verítéket izzad is. Ő is örül persze, ha pénz üti a markát. Ám tudja, hogy amit ad valójában megfizethetetlen. Az *élete* az. A nem elkötelezett összecsapja a munkát és már fut is a zsozsóval. Az elhivatott életre-halálra játszik. Az el nem kötelezett hülyéskedik. Üzletszerűen *mímeli* a kéjelgést. Az elhivatott jutalma a megismételhetetlen Mű.

Az építésznek sajátos a világlátása és gondolkodásmódja. Szenvedélyesen hisz a Világ jobbításának lehetőségben, bár tudja, hogy ő csak tünetileg kezelheti. Mégis kicsit emberibbé teheti. E meggyőződés híján soha nem húzna egyetlen nyomorult vonalat sem. Elmenne ingatlanügynöknek, befektetési hópomsternek. Ezek is hasznos szakmák és százezre több pénzt hozhatnak a *bevaló* konyhájára.

A honi közönség szakmánkról keveset tud. Azt is rosszul. Azt hiszi például, hogy az építészből úgy lesz főépítész, mint a borfiúból főpincér. Pedig főépítésznek senki építész sem születik. Azzá csak lehet. Ehhez ugyanis kevés a tudás, elégtelen a tapasztalat. Még az ismertség sem elég. Főépítész csak abból lehet, aki kész tartósan *áldozatot* hozni, bút, bajt és keserűséget vállalni a köz érdekében. Ebből a stallumból mifelénk nagy pénzeket fölmarni nem lehet és dicsőséget szerezni is csak elvétve. Ellenséget, haragost annál többet. Így volt ez a pártállami időkben, és – cáfolj meg – úgy látom, ma sincsen másként. Pontosabban másnak látszik valami nagyon is hasonló. Akkor pillanatok alatt ki lehetett bukfencezni a *sine qua non* főelvtársi kegyekből. S közben még mind a köznép, mind a szakma is szidta a körmét. Politikussal egy csónakban evezni ma hál' Istennek veszélytelenebb, de ma sem sokkal könnyebb. (Ezt saját bőrömmön is volt alkalmam kipróbálni.) Ám még ennél

is macerásabb lehet bizonyos pénzemberekkel. A legnehezebb talán mégis a választó polgárokkal. Akik tele szájjal szidják a csóró egészségügyet, (nem alaptalanul). A leghangosabban persze aztán, ha gátlástalan vedelésük és lánca-gózásuk következményeként kórházban kötnek ki, hogy az egészségesen élők pénzén próbálják meg őket életben tartani. Akiknek legtöbbször melldöngető lokálpatrióta, amíg csak szavakat kell dobálni a garatba. Ám durcások, ha valamit tenniük is kellene. Vagy a *közjó* oltárán *saját személyes* előnyükből kellene csipetnyit feláldozni. Például mert a szabályozási terv kiköt vagy megtilt valamit. Ilyenkor azonnal kardot rántanak a *magántulajdon* szentségének védelmére. Amiből kitetszik: ők már nagyon is kritikus választók, de még csak *szavakban* polgárok. Akinek ködös *feelingjük* már van, de a *valódi* kultúra friss szele még nem fújta ki a ködöt a fejükből. Vakok a szépre, s mert fel nem ismerik, nem is tisztelik az értéket. Azaz lenézik az alkotót is.

Pedig az építészeti alkotás nemcsak anyagi, de tőkésíthető eszmei érték is. Igaz, a tervezőt a költség kevéssé, az érték viszont vérré menően érdekli. Előfordulhat az is, hogy építettségét kevéssé, viszont a (hebehurgia), vagy (túl)szabályozást találja alkotói törekvései elé állított torlasznak. A legjobb szabály is csak az *állagot* szavatolhatja. Lángészt feltételező reglamát nincs jogász, aki elfogadna. A kutyaütőre szabott fenét se ér. Jobban tudod mint én: kell a megfontolt szabályozás, de jó házat csak a jó építész tud csinálni. S jó *építészetet* csakis akkor, ha létezik az *egész településre* kiterjedő, *közakarattal* elfogadott koncepció, amelynek egyik nézete kétségtelenül korlát, a másik azonban mérce és iránytű. Segítség a hasznos és szép rend megőrzésében, vagy éppen világrahozatalában. A főépítész dolga valójában az (ha hagyják), hogy települése *köztudatában és birtokában* legyen és maradjon ez az aranykulcs.

A város azonban, mint tudod, nem vekker, amit fel kell húzni és be kell állítani. Élő szervezet. Ezért is egyre nehezebb *előrelátóan* szabályozni. Minden mindennel összefügg, a körülmények áprilisi felhőként változnak, a tőzsde viharos tengerként hullámzik, politikusok jönnek-mennek. A város azonban marad, és betonba öntve őriz bölcs és ostoba döntést egyaránt. Függetlenül attól, ki hozta és miért?

Az építész kárpótlása a felépült ház, a tudat, hogy műve jól és időtállóan működik. A főépítésznek – Te aztán tudod – ilyen örömben ritkán lehet része. Holott az ő felelőssége sokkalta nagyobb. Úgy van, mint a gondos kertész, aki lelkiismeretesen teszi a dolgát, ültet, öntöz, metsz, permetez. S reménykedik, hogy szorgalmát a kert dús természettel jutalmazza. Fagy, jégverés ellen tenni mit sem tud. Ami az ő esetében éppúgy lehet természeti katasztrófa, mint emberi ostobaság, gátlástalanság. Távolról úgy látom: ehhez képest a főépítész tényleges hatáskörét szájalmasan szűkre szabta a Törvény, eszközt meg alig adott hozzá. És mégis csinálni kell. Mégis csinálod. Úgy látom, valod Te is, mint e honban a felelősen élők mindig: *mégis, mégis fáradozni kell*. Örülsz, ha egy-egy csatát megnyersz és nem adod fel, ha érveidet félresöpri a pénz, a hatalom. Vagy a rövidlátás. És most nyilvánosan a szemedbe mondom: becsüllek és tisztellek ezért. És szorítok Neked. S mindenkinek, aki ezt a küldetést becsülettel vállalja. Nem magam miatt. Hanem mai és jövőbeli *mindannyiunkért*. – Ölel barátod